

ASPECTE IATRO-ISTORICE ALE MEDICINEI BRAȘOVENE DIN PRIMA JUMĂTATE A SECOLULUI AL XX-LEA ÎN ȚARA BĂRSEI. MENTORI DE ȘCOALĂ ROMÂNEASCĂ

Cristina-Anca DĂSCĂLESCU¹

dr cristiad as@yahoo.com

ABSTRACT: The Brașovean medical work at that time is meant to be the quintessence of the desire to change in treating the disease. If in the past the causes of „Disease of Civilization” were infant mortality and water epidemics generated by faulty hygiene of the home and eating. Subsequently, the industrial revolution led to a change in the lifestyle and implicitly the diseases generated by it.

Being a doctor is an honor or a challenge? Medical art comes to complete a culture based on the history of tradition. Presenting a distinct, sanogenic lifestyle, today medicine ultimately desires the holistic treatment of the human being. During this period, the state supports the sanogenic approach and the hospitals are trying to experiment and treat the patient on scientific basis. Then there are also the great Romanian school mentors, as emblematic figures for the patients’ health and medical professionalism.

The research of the iatro-historical documents related to the studied period was achieved both by quantitative and qualitative research offered by the Institute of History of Medicine, the National Archives, the Library of History of Medicine of the Bucharest Public Health Institute, the Library of the George County Library Barițiu „University of Brasov, the Digital Library of the Central University Library in Cluj-Napoca and the Bucharest University Ecological Library The qualitative research included case studies, journals, historiography. The quantitative research has led to precise, rigorous, representative data on the iatro-historical aspect of Romanian medicine in the studied period.

Prof. dr. Ioan Goia, (1892–1982) – professor of Romanian medical school – prestige, science and abnegation. The Grand Professor formed generations of national physicians with national and international reputation. In collaboration with Professor Iuliu Hațieganu, he wrote the first

---

¹ Doctor primar în medicina de familie; drd în istoria medicinei la Universitatea „Transilvania”, Brașov; membru al Filialei CRIFST – Brașov.

medical books in Cluj and 150 scientific medical papers: Propedeutics and Medical Clinic, Treaty Elementary semiology and medical pathology, outbreak infection, subsequently translated into French. He held preventive medical conferences both in his native village and in many other localities, where he was listening to medical advice on hygiene, health and health care, and on public health. Promoting holistic medicine, he also cared for the therapy of the soul, being a devoted son of the Church but a friend and trainer of the Metropolitan Nicholas Colan Dr. Gheorghe Baiulescu, from medicine to the prefect's institution. From a prestigious family of Brasov, Dr Gheorghe Baiulescu was known as a family doctor but also a professor of hygiene. In his preventive medicine activity he founded the first hydrotherapy institute (1895), he developed a special treaty called „Hydrotherapy,” edited the newspaper „Health”. Physical health was always a desideratum of struggle for the good of the native city. For this reason on August 16, 1916, when the Romanian Army entered Brasov, Dr. Gheorghe Baiulescu became the first Romanian mayor of Brasov, and after the Union made in 1919, he became the first Romanian prefect of the county. The big doctor also had a tree genealogical morally and spiritually exceptional. His father, Father Bartolomeu Baiulescu. „Father in the noblest sense of the word, the priest, according to the order of Melchizedek, he served with godliness and unforgiveness at the altar of the Lord for half a century, because of his professional probity was also the secretary of Andrei Saguna Mother, Mrs. Elena, Was a remarkable figure through her work as a editor at „Familia” magazine where she advises women on money management and during the memorandum she was elected unanimously the chairman of the Romanian Ladies' Political Committee

KEYWORDS: holistic treatment, romanian school mentors.

A fi medic în oraşul de la poalele Tâmppei este o onoare dar şi o provocare. Alături de impactul arheologic şi climatic, arta medicală vine să întregască o cultură aşezată pe fundamentul istoriei, tradiţiei dar şi a unui stil de viaţă aparte, sanogen, propriu acestui burg transilvănean.

Indiferent de specialitate, de la medicul de familie la clinician sau colegul din ambulatoriu, a trata holistic fiinţa umană este o provocare zilnică. Sănătatea fizică, alături de cea mentală şi morală, este dependentă de homeostazia menţinută prin ştiinţa medicală. Arta medicală reprezintă o permanentă luptă împotriva bolii şi suferinţei. Alături de profesionalismul medicului, pacientul sau omul fără semne vizibile de boală dar care dorea

menținerea în parametrii optimi a stării de sănătate, devin colaboratori dar și... negociatori. Alături de spitalele care încearcă să experimenteze, cerceteze și trateze conform dovezilor științifice ale vremii, statul susține din ce în ce mai multe acest demers sanogen. Boala, generată atât de greșeli generate de un stil de viață defectuos, dar și de factori socială, relaționali, politici, demografici, de tradiții sau prejudecăți, este tratată.

Cercetarea documentelor istorice aferente perioadei studiate a fost realizată atât prin cercetare cantitativă cât și calitativă.

Cercetarea documentelor iatro-istorice a fost realizată prin studierea informațiilor oferite de: Institutul de Istorie a Medicinii; Arhivele Naționale; Biblioteca de Istoria Medicinii din cadrul Institutului de Sănătate Publică București; arhiva Bibliotecii Județene „George Barițiu” din Brașov; Biblioteca digitală a Bibliotecii Centrale Universitare din Cluj-Napoca.

Cercetarea calitativă a inclus: studii de caz; jurnale; istoriografie

Cercetarea cantitativă are ca utilitate obținerea de date precise, riguroase, reprezentative legate de aspectul iatro-istoric al medicinei românești din perioada studiată

Brașovul și Țara Bârsei

Țara Bârsei (în germană Burzenland, maghiară Barcaság, latină Terra Borza), denumită și Depresiunea Curburii Carpatice sau Depresiunea Brașovului, este o regiune istorică și etnografică din sud-estul Transilvaniei, cu orașul meu natal, Brașov cea mai importantă localitate.

Denumirea provine de la râul Bârsa, sau Bârsa Mare (în germană *Burzen*), care se varsă în râul Olt. Bârsa Mare, care este formată de confluența celor două brațe Bârsa Groșetului și Bârsa Tămașului, are ca principali afluenți Bârsa Fierului și Bârsa lui Bucur. Termenul de bîrsă (bârsă), cuvânt autohton, provine și de la o piesă – braț ce susține plugul (var. bîrță)

De semnalat că de la Bîrsa, numele acestei regiuni a cărei capitală este orașul Brașov (ambele nume având probabil aceeași origine) provine și termenul de bîrsan (bârsană) care semnifică acea lână lungă și aspră (țurcană).

Țara Bârsei a fost locuită din vechi timpuri, încă din anul 1211; această regiune a fost donată Cavalerilor Teutoni de Regele Andrei al II-lea al

Ungariei cu scopul păzirii graniței de sud-est a Regatului Ungariei, împotriva invaziei cumanilor. Istoria ne precizează implicarea cavalerilor teutoni care au avut ca scop convertirea românilor la religia catolică. Cavalerii teutoni au construit în această zonă numeroase castele, aducând și coloniștii din Sfântul Imperiu Roman pentru a popula acest teritoriu. În anul 1224 cavalerii au încercat să se elibereze din alianța fortuită cu maghiarii și să se schimbe ca subordonare Scaunului Papal, având ca efect acțiunea regelui Andrei care a evacuat ordinul în anul 1225. În primul secol după întemeierea acestor așezări săsești din Țara Bârsei populația din această regiune a trebuit să suporte șase invazii ale tătarilor (1241–1242, 1278, 1284–1285, 1335, 1344, 1345). Deși armatele teutone au părăsit zona, îndreptându-se spre Prusia, coloniștii germani au rămas totuși aici până în secolul al XX-lea, întemeind unul dintre cele mai puternice districte, cu impact cultural, religios și civic, dar și militar și economic. Evenimentul Marii Uniri de la 1918, a condus la intrarea și a Țării Bârsei în componența României.

Să nu uităm că în această cetate, numită și „*Mica Transilvanie*”, aflată la granița între Orient și Occident, s-au resimțit influențele istoriei dar și ale civilizației, ale schimbării permanente de grupuri umane și mentalități, dar și de valori și tradiții. În această cetate naturală, la granița între Orient și Occident, s-au întâlnit drumurile istoriei și civilizațiilor, cu extraordinara lor infuzie etnică și culturală, cu permanenta mișcare de oameni și valori.

Stema. Stema cuprinde, emblematic, un crin argintiu aflat pe un scut de culoare albastră sau neagră, alăturate celor două stele de culoare argintie sau aurie și uneori unei coroane trilobate.

Scurte considerații privind etica medicală

Una din principalele caracteristici o constituie dezvoltarea medicinei sociale, alături de cea individuală. Se urmărește prevenirea, combaterea și

dacă se poate eradicarea unor boli endemo-epidemice infecto-contagioase, ca variola. Se previne de asemenea răspândirea altor maladii cu risc de difuzare ca HIV, tuberculoza, hepatita. Descoperirea antibioticelor contribuie eficient la tratamentul agentului microbial, dar genetica și imunologia depistează eficient și anumite boli cu transmitere ereditară, sau generate de anomalii specifice.

Rolul echipei multidisciplinare este recunoscut atât în depistarea rapide a tuturor comorbidităților, dar și tratarea lor complet și eficient, evitând cât este posibil interacțiunile medicamentoase. În formularea unui diagnostic și stabilirea tratamentului unui bolnav, s-a simțit din ce în ce mai acut necesitatea colaborării atât între specialitățile medicale dar și cu alte domenii de vârf ale științei și tehnicii: chimia, biologia, matematica. Apar și sunt dezvoltate „științe fără frontiere”, precum medicina, biofizica, geografia medicală, cibernetica, statistica și informatica medicală.

Stocarea informației medicale din ce în ce mai voluminoase, dar și selectarea acesteia, conduce la înființarea unor departamente de informatică, statistică dar și de organisme permanente internaționale la Organizația Mondială a Sănătății (OMS)

Etica medicală la începuturile ei și până aproape de prezent s-a confruntat doar cu aspecte legate de activitatea medicală obișnuită, cum ar fi protejarea pacientului de neglijența medicului, prevenirea publicității pozitive sau negative agresive legate de medic și de actul medical.

Creșterea progresului medical, eficientizarea diagnosticării, tratării și dar și profilaxiei multor maladii în trecut considerate incurabile, conduc în acest secol medicul la o alegere dificilă de a trata sau nu anumite boli. Cunoscuta regulă hipocratică, declarată sub jurământ la absolvirea universității de medicină, este întregită și de creșterea calității vieții nu doar de menținerea ei. Calitatea supraviețuirii, impactul asupra pacientului dar și a societății, a handicapului mintal și/sau fizic, a bolilor ereditare, a persoanelor vârstnice, sau cele menținute în viață în secțiile de terapie intensivă, toate constituie dileme etice, morale, ce necesitau o legiferare specifică, în afara comandamentului morale ce ne guvernează dăinuirea pe acest pământ nu doar ca specialiști dar și oameni.

Tratarea bolilor genetice, menținerea pacientului în viață, avortul, eutanasia, transplantul de organe, psihopatiile, experimentele pe subiecți umani, au generat și o vor mai face, controversate, dispute, dar ulterior acord și consens medical legiferat.

Medicina în România începutului de secol XX

În România dintre cele două războaie mondiale, au loc importante transformări sociale, culturale, economice, politice și sanitare. Unirea Transilvaniei cu România, realizată la 1 ianuarie 1918, a condus la înfăptuirea statului național unitar român, cu deschidere spre națiunea română modernă.

În primii ani după război se realizează o redresare lentă a economiei naționale, urmate de o relativă stabilizare economică, cu dublarea producției industriale, cu refolosirea întreprinderilor, creșterea numărului populației, și refacerea capitalului fix.

În timpul secolului XX are loc o revoluție științifică în medicină, începută din secolul XIX odată cu introducerea patologiei celulare de către *Rudolf Virchow*, în 1858.

Descoperirea vitaminelor și a hormonilor de către *Cazimir Funk*, în anul 1913, urmate de dezvoltarea biochimiei, dezvoltarea chimioterapiei, a antibioticelor, tratarea anxietății, epilepsiei dar și a infecțiilor post-traumatice, creșterea arsenalului antibioterapiei, se asociază dezvoltării anesteziologiei și a altor ramuri medicale.

De remarcat în această perioadă o ușoară creștere a sumelor alocate din bugetul statului pentru sănătatea publică, asociate și inițiativei private dar și formarea de instituții abilitate în ocrotirea sănătății și organizarea sistemului sanitar.

În perioada dintre cele două războaie medicale s-au constituit cele mai multe societăți medicale, peste 50, cele mai durabile conturându-se în jurul marilor clinici universitare, fiind conduse de personalități cu autoritate și prestigiu la nivel național și internațional.

În primii ani după cel de-al doilea război mondial apare o perioadă de redresare sanitară, fiind realizate mai multe campanii sanitare ca cele din Argeș, Dâmbovița, Ardealul de Nord, Moldova ce au condus la eradicarea febrei recurente, a tifosului exantematic, dar care asigurau și asistența medicală de specialitate pediatrică în zonele secetoase.

Să nu uităm că tot în acea perioadă în cadrul politicilor sanitare apare și dispensarizarea, eficientă metodă de asistență medicală a populației, cu impact preponderent profilactic. La nivel primar se identificau precoce și activ atât factorii de risc cât și prezența bolii la nivel individual sau de colectivitate. S-a realizat încă de atunci evidența populației, acordarea de

asistența medicală stărilor fiziologice speciale- gravide, copii dismorfici, cât și a bolnavului acut sau cronic, cu tratarea eficientă și izolarea acestuia.

Asistența medicală brașoveană

În Anul 1918 existau în orașul Brașov trei așezăminte spitalicești: un spital orășenesc, un spital pentru afecțiuni oftalmologice și unul pentru afecțiuni infecto-contagioase. Asistența medicală în ambulatoriu era asigurată de patru dispensare medicale și șase farmacii pentru întreg orașul. Patologia acută și cronică din ce în ce mai multiplă și numeroasă, impunea înființarea mai multor spitale, de aceea în anul 1930 se înființează un spital județean cu o capacitate de 120 locuri, ce mai funcționează și astăzi. La 10 ani interval deja funcționau cinci spitale cu un număr de 660 de paturi, patru cabinete medicale numite atunci dispensare, o policlinică de stat cu 10 cabinete de specialitate și de asemenea trei dispensare de întreținere.

Încă din acele timpuri o variantă selectă a asistenței medicale bugetată de stat, era oferită de sanatoriile particulare, pentru cei care dispuneau de suma de bani necesară tratamentului și cazării. Din păcate, accesul masei largi a populației era deficitară, cu urmări nedorite prin apariția bolilor cu extindere în masă, endemice, a bolilor transmisibile, a tuberculozei dar și a anumitor boli specifice generate de carențe alimentare și de îngrijire.

Începând cu anii 1944 se realizează și în Brașov o restructurare a rețelei medico-sanitare, prin înființarea altor unități sanitare noi, dar și modernizarea celor existente.

Prima unitate spitalicească construită, și organizată pe noile principii de asistență medicală apare în anul 1948 numită *Spitalul de adulți nr 2*, cu 175 paturi. Tot atunci se înființează primul spital de copii, urmat de Spitalul de obstetrică înființat în anul 1953, cu 235 paturi, șase creșe și *Casa copilului* cu 120 locuri. Tot atunci sunt înființate spitalele de pneumologie, neuropsihiatrie iar cel de boli infecto-contagioase își va mări capacitatea.

Apariția acestor unități medicale a contribuit deosebit de mult la realizarea unui suport necesar pentru tratarea principalelor probleme de sănătate publică. Impactul este deosebit de important, prin scăderea mortalității infantile, creșterea natalității și a sporului natural al populației dar și a incidenței bolilor cu extindere în masă.

Cercul sanitar anti-epidemic, înființat în anul 1951 a avut un rol deosebit de important în igienizarea mediului înconjurător, lichidarea focarelor

infecțioase contagioase, igiena școlară și a locurilor de muncă. Se instituie programele naționale de vaccinare și revaccinare, esențiale pentru prevenirea bolilor transmisibile. Tratarea eficientă a bolilor, profilaxia și igiena specifică vor contribui ulterior la menținerea stării de sănătate și dacă în anii 1938 durata medie de viață era de 42 ani, aceasta să crească în anii 1960 la 72 de ani.

Mentori de școală brașoveană – făuritori de tradiție

În această perioadă se impun o serie de personalități științifice, care au contribuții prestigioase în cercetarea medicală românească dar și pentru integrarea în știința medicală europeană. Are loc și consolidarea învățământului medical românesc, susținut și de un număr din ce în ce mai important de publicații de specialitate.

Câteva nume de referință în acea perioadă: **dr Ioan Goia**, (1892–1982), *erudit profesor de semiologie, absolvent al Liceului Andrei Șaguna din Brașov*; **A. Aburel**, medic brașovean, a înființat la spitalul Județan prima secție de chirurgie plastică din România; **dr. Gh. Baiulescu**, *medic balneolog, primul primar român și prefect al Brașovului*; **Arnold Huttmann** (1912–1997), cardiolog, cu vaste cunoștințe în domeniul istoriei medicinei. În anii '60, împreună cu *Paul Binder și Nussbacher*, a fondat „*Heimatsforschertriumvirat*”, grup cunoscut sub numele de Școala de la Brașov, al cărei îndrumător a fost prof. dr. docent *Lucian Valeriu Bologa* (1892–1971); **Crișan I. Mircioiu** (1913–2009) – strălucit chirurg, poreclit de către studenții lui de la Cluj „*Domnul Abdomen Acut*”, peste 900 de lucrări științifice; *dr. Ioan Aurel Sbârcea*, născut în anul 1912, a fost cea mai marcantă personalitate a obstetricii și ginecologiei din Brașov; **prof. dr. Caius Tiberiu Spârchez**, născut la Zărnești, în 1899, întemeietorul școlii românești de gastroenterologie; **Elena Densușianu-Pușcariu** (1875–1966), născut în Făgăraș, a fost prima femeie-profesor universitar în domeniul medical din România și prima femeie-profesor la o clinică de oftalmologie din lume; **prof. dr. docent Liviu Popovici** (1927–1994), născut în Brașov, om de știință și neurolog de renume mondial; *Nicolae N. Stroian* (1888–1969), specialist în malariologie, cercetător științific la Institutul „*Louis Pasteur*” din Paris și director la Spitalul Militar din Brașov.

Dr. Ioan Goia, (1892–1982) – prestigiu, știință și abnegație

Am ales pentru acest prin remember plin de introspecție morală și profesională, figura remarcabilă a unui mentor făuritor de scoală de semiologie medicală, Prof Univ Dr. I Goia, din două considerente:

Primul este legat de mama mea, o...mândrie... a micului oraș de pe malul Târnavei mici, Târnăveni, intrată prima, la 17 ani, cu nota 10 în Universitatea de Medicină din Cluj-Napoca. Ea îmi tot spunea „*Draga mea semiologia este grea dar esențială în devenirea ta de medic. Eu am avut șansa să îl am pe profesorul Goia, un mentor și profesor minunat, la care foarte puțin luau examenul, dar aceia deveneau medici de renume!*”

Al doilea – este legat de faptul că acest erudit profesor de semiologie, a învățat la același liceu ca și mine, Andrei Șaguna din Brașov.

Dr. Ioan Goia, s-a născut în 1892, în Sohodol și a fost cel mai mare din cei opt copii ai preotului Dumitru Goia, care a alinat în nobila profesie suferința spirituală, ca preot.

A urmat școala primară la Sohodol și la Abrud, iar liceul inițial la Sibiu iar restul la Brașov – la același Liceu „Andrei Șaguna”, unde fusese și tatăl său elev. Aici și-a luat bacalaureatul cu calificativul de „eximo-modo”. În 1911 s-a înscris la Facultatea de Medicină din Cluj, obținând diploma de medic în 1918.

După terminarea facultății a fost solicitat în cadrul universității de medicină de marele medic Iuliu Hațieganu. De fapt, această colaborare exista încă din timpul studenției, când tânărul Ioan Goia a fost numit medic secundar la un spital de campanie condus de Dr. Iuliu Hațieganu. El a trecut prin toate etapele de la Universitatea de medicină și i a fost de asemenea un membru al Academiei de Științe medicale. Ca un profesor de la Departamentul Medical Propedeutic din 1930 el a fost, alături de marele profesor dr Iuliu Hațieganu, creatorul faimoasei *Școli Medicale din Cluj*, renumită pe plan național dar și internațional. Renumit pentru intransigența, dar deschis cercetării de calitate cerea enorm de la studenții săi și nu accepta medicina de slabă calitate.

Îmi povestea mama mea că avea colegi care în anii terminali nu își luaseră examenul de semiologie la Prof Goia din anul III.

Colaborarea dintre cei doi mari corifei ai medicinei românești din acele vremuri, s-a dovedit benefică atât plan medical, științific, teoretic cât și în cadrul activității sociale. Ei rămân în istoria medicinei românești

ca mari făuritori de destine medicale de frunte, dar și promotori ai științei medicale. Amândoi au avut un rol covârșitor la ridicarea prestigiului școlii medicale clujene și românești. Dr. Ioan Goia i-a considerat pe profesorul Dr. Iuliu Hațieganu maestrul său, deși vârsta le era apropiată.

După ce a trecut prin toate treptele universitare – asistent, conferențiar, doctor docent, profesor – i s-au acordat și înalte titluri de membru al Academiei de Științe Medicale, medic emerit, om de știință emerit, profesor emerit, statul nostru cinstitându-l cu „Ordinul Muncii” clasa a III – a. În străinătate, a fost ales membru al societății internaționale de gastroenterologie din Bruxelles.

Anamneza, „scormonitoare”, spunea mama, cerea un maxim de efort emotional și profesional dar era obligatorie pentru obținerea unui diagnostic medical de mare acuratețe. În consens cu concepția prof. Goia I. privitoare la desfășurarea stagiilor de semiologie i s-a acordat acestora o atenție deosebită, considerându-le ca „adevărat atelier de formare profesională”. Diagnosticul – spunea Goia I. – este rezultatul unei bune anamneze, confirmată de un examen obiectiv amănunțit și de explorări de laborator, medicul fiind comparat cu un detectiv. Diagnosticul reprezintă unul din cele mai complicate procese intelectuale; el este piatra de încercare a medicului practician. Fără un diagnostic corect terapia nu poate fi științifică, eficace, ci doar empirică; nici prognosticul nu poate fi stabilit. Încă din antichitate se spunea că „zeii nemuritori au pus diagnosticul înaintea terapiei”.

În acea perioadă de început medicinei holistice de calitate, a elaborat, singur sau în colaborare cu profesorul Dr. Iuliu Hațieganu, primele manuale de medicină, la Cluj. Amintim aici Propedeutica și clinica medicală – Tratat elementar de semiologie și patologie medicală, pentru care Academia Română i-a acordat premiul „Oroveanu”. Această lucrare de valoare a pus o piatră de temelie școlii medicale clujene, devenind manual de bază pentru toate facultățile de medicină din țară și chiar de peste hotare. Tot prof Univ I Goia a scris o lucrare despre Infecția de focar, ulterior tradusă și în limba franceză. În total Prof I Goia a scris peste 150 de lucrări științifice medicale.

Îmi povestea mama mea ca tinuta academică unită cu profesionalismul de cel mai înalt nivel dar și o artă a comunicării cu pacientul dar și studenților noțiunile fundamentale, îi confereau acestui erudit profesor, prestigiul de măsură. Intransigent, sever dar nu despot, dăruia mult și cerea o măsură.

Se spunea despre prof. I. Goia că și-a făcut un crez în viață: „*Jurământul hipocratic este obligatoriu a fi respectat, la fel ca și cel militar, de către „armata” corpului medico-sanitar a lumii, care este creată ca să apere și să salveze viețile oamenilor. Medicul trebuie să se afle permanent în prima linie a unui front de luptă, într-un război necruțător împotriva morbidității. Recuperarea bolnavilor este o cerință de onoare cetățenească. Durerea psihică este strâns legată și determinată de suferința fizică, ele se condiționează una pe alta. Medicul este mai întâi un medic al sufletului și apoi al trupului bolnavului*”.

Medicina viitorului se dorește a fi o medicină nu doar curativă ci mai ales profilactică. Este mult mai bine să previi o boală decât să o tratezi. În acest sens prof. un. deschizător de drumuri a fost prof. dr. Ioan Goia. Încă din timpul studenției, asemenea tatălui său, a activat în cadrul „Astrei” și a ținut conferințe de medicină preventivă atât în comuna natală și în multe alte localități, unde îi erau ascultate cu admirație sfaturile medicale în domeniul igienico-sanitar și de profilaxie medicală și cele privind ocrotirea sănătății publice. După 23 august 1944, profesorul Dr. Ioan Goia și-a făcut cunoscută public marea bucurie și mândrie patriotică refăcând atmosfera universitară dar și amprenta de lucru de la Universitatea din Cluj, marcată prin actele de vandalism.

Promovând o medicină holistică, s-a îngrijit și de terapia sufletului, era un devotat fiu al Bisericii, dar prieten și medic curant al mitropolitului Nicolae Colan.

Toata viața sa plină de abnegație, dăruire și profesionalism condusă până la perfecțiune, nu a uitat rădăcinile binecuvântate din meleagurilor natale. De aceea cu câteva luni înainte de a trece la cele veșnice a făcut un ultim drum în Țara Moșilor, urcând dealul spre cimitirul în care își dorm somnul de veci părinții săi.

Dupa cum spune un mentor spiritual, pr. Eugen Goia „*Ostenitor neobosit pentru sănătatea poporului din mijlocul căruia s-a ridicat, dr. Ioan Goia rămâne totdeauna o pildă vie de dăruire în slujba binelui obștesc*”.

Sunt onorată pentru ca am ca mentor o asemenea personalitate medicală dar și umană, să îmi fie călăuză profesională, prof. Dr. I. Goia, făuritor de destine medicale dar și umane.

Dr. Gheorghe Baiulescu – de la medicină la Instituția Prefectului

Gheorghe Baiulescu (1855–1935), provenit dintr-o familie de vază a orașului Brașov, era cunoscut ca medic de familie dar și profesor de igienă. Medicul a înființat primul institut de hidroterapie (1895), a elaborat un tratat de specialitate numit „Idroterapia”, iar în complectarea contribuției la cultura medicală brașoveană a editat gazeta „Sănătatea,„. Când la data de 16 august Armata Română a intrat în Brașov, Dr. Gheorghe Baiulescu devine primul primar român al Brașovului(1916). Ulterior, după Unirea realizată în 1919, a devenit primul prefect român al județului.

Devenirea umană și profesională a marelui medic este marcată de imaginea emblematică culturală și spirituală a tatălui său, părintele protopop

Fig. 3 – Dr. Gheorghe (George) Baiulescu (1855–1935)

Bartolomeu Baiulescu. *„Părinte în cel mai nobil înțeles al cuvântului, preot după rânduiala lui Melchisedec, cu evlavie și fără preget a slujit el la altarul Domnului peste o jumătate de veac”*, așa descrie Andrei Bârseanu pe fostul său coleg și prieten, părintele Bartolomeu Baiulescu. Vrednicul de pomenire protopop provenea și el dintr-o familie bine cunoscută de preoți din Zărnești, de la poalele Pietrei Craiului, învățător la școala primară, ulterior secretarul lui Andrei Șaguna, când i-a aranjat impresionanta bibliotecă de peste 3000 cărți, apoi protopop. A editat o revista de popularizare și chiar de școlarizare a

meseriașului brașovean numită Meseriașul Român. În anul 1896, la împlinirea vârstei de 65 de ani, un vis al lui și al enoriașilor devine realitate; se finalizează lucrările de construcție a catedralei ortodoxe române a Sfintei Adormiri, din Cetatea Brașovului. Mama Dr. George Baiulescu, doamna Elena este o figură remarcabilă prin activitatea sa de redactor la revista „Familia” unde dă sfaturi femeilor pentru gestionarea banilor, iar în timpul memorandumului a fost aleasă în unanimitatea președinta Comitetului politic al doamnelor române².

Dr. Gheorghe (George) Baiulescu (1855–1935), al treilea copil din cei cinci copii ai familiei Baiulescu, născut în Zărnești reprezintă unirea profesionalismului cu dorința de a ajuta binele cetățeanului dar și colectivității

în care trăia, fiind atât medic apreciat de cetățenii Brașovului cât și primar, apoi prefect.

Dr. Gheorghe Baiulescu a fost elev al Școlii românești din Brașov. După terminarea studiilor de medicină la Viena, sub coordonarea profesorului Wilhelm Winternitz, specialitatea balneologie, se întoarce în Brașov ca profesor de igienă și medic al școlii ce a primit mai târziu, în anul 1921, numele personalității culturale care a militat pentru înființarea ei, mitropolitul Andrei Șaguna.

Implicarea medicului în redactarea de articole medicale au avut un impact social deosebit. Dr. Gheorghe Baiulescu scrie articole de informare medicală, dar și despre muzică, publicându-le în limba română în media din acele vremuri, ziarele sau revistele din Brașov: *Albina Carpaților*, *Gazeta Transilvaniei*, *Meseriașul Român*. Dr. Baiulescu editează la Brașov, începând din 1908, o revista bilunară numită *Sănătatea*, și finalizează lucrarea *Idroterapia*.

Ca medic, realizează că medicina holistică cuprinde nu doar viața individuală a pacienților săi ci și sănătatea urbei pe care a iubit-o nespus. De aceea acceptă să ocupe și o funcție publică și în anul 1916, este primul primar român al Brașovului. Ulterior, după Unirea din 1919, devine primul prefect român al județului și apoi inspector general administrativ al acestei regiuni.

Ca profesor de igienă la Gimnaziul românesc și medic, dr. Baiulescu se ocupă de îngrijirea medicală dar și de prezentarea noțiunilor de igienă al elevilor săi. Pentru prima dată prezintă elevilor săi noțiuni fundamentale de igienă a locuinței, personală, a apei de băut. Îmbinarea activității mentale, a susținerii în învățătură era cultivată de medicul profesor. Importanța exercițiului fizic, al îmbinării odihnei active cu cea pasivă, ca important factor sanogen, era de asemenea prezentat elevilor și împletit cu susținerea pentru practicarea lui zilnică.

Acest cunoscut medic, îndrăgit atât de elevi cât și de pacienți era o apariție inedită în Brașov: înalt, zvelt, purtând în mână tot timpul un baston subțire, de trestie, cu cap de fildeș, datorită căruia era poreclit *bastonas*. Consultațiile medicale erau gratuite pentru elevii săraci.. Creează în acest sens și Fondul pentru ajutorul săracilor, cu ajutorul nemijlocit și al familiei sale.

Având specialitatea în balneologie, medicul Gheorghe Baiulescu a realizat în cadrul Gimnaziului românesc medicul primul Stabilimentul de

Hidroterapie din Brașov, ca o anexă inițial la baia publică. Stabilimentul cuprindea un bazin mare, cu apă rece și anul mai mic cu apă caldă dar și dușuri cu apă rece și caldă. Elevii școlii aveau acces cu un preț redus a taxei de acces, iar cei săraci aveau gratuitate. Metodele balneare intruse cuprindeau masajul, hidroterapia, electroterapia.

Datorită experienței clinice și asupra subiecților tratați, medicul Gh Baiulescu scrie primul manual de hidroterapie editat în limba română⁷. Se prezintă impotanța circulației sanghine, a respirației, sistemului nervos, forța musculară, secrețiile și excrețiile corpului. Tratamentul balnear se realizează în anumite locații speciale, unele prevăzute cu locuințe pentru pacienți. Clima, regiunea montană atractivă și aeroionii sanogeni, asociate procedurilor medicale, vor conduce la o stare de bine și ameliorarea simțitoare a bolii.

În anul 1908, dr. Gh. Baiulescu realizează prima dată la Brașov revista *Sănătatea – Foaie pentru igienă și medicină populară*, cu două apariții pe lună, în care se prezintă principalele boli și tratamentul lor. El obișnuia să prescrie terapiile naturale, importante prin efectul lor profilactic și curativ „*Stimulenții numiți igienici, odihna, exercițiul, dieta în mâncăruri și băuturi, apele minerale, aerul și clima*”. Conștientizarea populației despre impactul alcoolismului, al tuberculozei sau prezentarea de noțiuni generale despre microbi, realizează în final o educare medicală și introduce informația medicală de specialitate dar și conștientizarea populației asupra impactului acestor boli. Încă de atunci apărase rubrica Poșta redacției unde Dr Baiulescu răspundea cititorilor prin sfaturi medicale.

Dar medicul Gh. Baiulescu era implicat și în sănătatea politică a localității. După intrarea armatei în Brașov, când dr. George Baiulescu i-a întâmpinat pe colonelul Darvari și reprezentanții armatei române cu „*Bine ați venit!*”, a fost desemnat în funcția de primar. Era pentru prima dată de la înființarea orașului Brașov când la conducerea lui era un reprezentant al populației române; acesta era un medic, era dr. Gheorghe Baiulescu!

După aceea este înrolat pe front, la Odessa, ca medic locotenent-colonel, iar locuința lui este aproape distrusă. În luna decembrie a anului 1918, la terminarea Primului Război Mondial, dr. Gh. Baiulescu se reîntoarce la Brașov, pentru ca la data de 7 ianuarie 1919 să fie instalat ca prefect.

La data de 16 martie 1935, dr. Gh. Baiulescu moare, lăsând o zestre literară, medicală, de abnegație și altruism inscomensurabile.

Marcată de personalitatea pregnantă a acestui Om medic, emblematic pentru medicina brașoveană și pentru orașul de la poalele muntelui Tâmpa,

m-am întrebat: în ce mă regăsesc eu în viața și destinul acestui om? Viața lui modestă și totuși măreață îmi este imbold pe mai departe. Nimic nu este imposibil dacă iubești oamenii, dacă pui pasiune, dacă dorești binele cetății în care locuiești.

Nici această întâlnire cu cel de-al doilea „*făuritor de destine*” nu a fost întâmplătoare!

Concluzii

Indiferent de specialitate, de la medicul de familie la clinician sau colegul din ambulatoriu, a trata holistic ființa umană este o provocare zilnică. Sănătatea fizică, alături de cea mentală și morală, este dependentă de homeostazia menținută prin știința medicală.

Am observat în perioada dintre cele două războaie mondiale, că afirmația că „nu există boli ci numai bolnavi”, impune adaptarea cunoștințelor medicale la pacientul consultat, și tratarea lui integrativă, biologic, mental și emoțional. Prevenția primară, secundară sau terțiară a bolii, prevenirea factorilor de risc sau limitarea acțiunii lor, constituiau deziderate ce schimbă viziunea asupra bolii în totalitatea ei.

Arta medicală reprezintă o permanentă luptă împotriva bolii și suferinței. Alături de profesionalismul medicului, pacientul sau omul fără semne vizibile de boală dar care dorea menținerea în parametrii optimi a stării de sănătate, devin colaboratori dar și..negociatori.

Alături de spitalele care încearcă să experimenteze, cerceteze și trateze conform dovezilor științifice ale vremii, statul susține din ce în ce mai multe acest demers sanogen.

Boala, generată atât de greșeli generate de un stil de viață defectuos, dar și de factori socială, relaționali, politici, demografici, de tradiții sau prejudecăți, este tratată.

Să nu uităm că de-a lungul timpului, de multe ori, medicii români au schimbat istoria tratării bolii prin contribuții importante la nivel mondial. Iar printre aceste nume de prestigiu au fost și mulți brașoveni.

În această lucrare am ales două nume emblematic pentru medicina brașoveană – prof. dr. Ioan Goia și dr. Gheorghe Baiulescu.

Anumite momente de introspecție morală la care ne invită parcurgerea acestor biografii, pot schimba caractere și vieți, iar întâlnirea pe pagina istoriei cu aceste personalități nu conferă doar o reflecție interpretativă ci

poate reprezenta imboldul pentru acțiuni viitoare. Depinde de fiecare cum ne raportăm la acestea, ce dorim să devenim și cum să ne schimbăm.

Bibliografie:

- [1] ***, *Actualitate religioasă Bartolomeu Baiulescu, ctitor și luminător al brașovenilor Bartolomeu Baiulescu, ctitor și luminător al brașovenilor*, Nicolae Blaj, 19 Iunie 2011.
- [2] ***, *Anuarul XXXV al Gimnaziului mare public român de religiuena greco-orientală din Brașov al Școlii reale și al Școalelor centrale primare pe anul 1901–1902*, Brașov, Tipografia Ciurcu&Comp, p. 36.
- [3] ***, *Anuarul XXXVI al Gimnaziului mare public român de religiuena greco-orientală din Brașov al Școlii reale și al Școalelor centrale primare pe anul jubiliar 1899–1900, al 50-lea an școlar al gimnaziului*, publicat de V. Onitiu, Brașov, Tipografia Ciurcu&Comp, p. 90.
- [4] Baiulescu George, op. cit., p. 10
- [5] ***, *Biblioteca Bisericii „Sf. Nicolae” din Șcheii Brașovului* (custode Vasile Olteanul)
- [6] Bumbulut, Calin, *In memoriam I Goia- Conexiuni*
- [7] Dunăre, Nicolae (ed.): *Țara Bîrsei, II*, Editura Academiei RSR, București, 1974.
- [8] ***, *Părintele Goia Eugen – O familie de cărturari și patrioți ardeleni: preotul Dumitru Goia și dr.Goia Ioan*, în Dacoromania, Alba Iulia
- [9] ***, *Gazeta Transilvaniei*, nr. 76, 17 aprilie 1919.
- [10] ***, *Gazeta Transilvaniei*, nr. 76, 17 aprilie 1919, Brașov, p. 1.
- [11] Motocu, Marius, *XXV de ani de învățământ de Semiologie Medicală cu studenții Facultății de Medicină la Clinica Medicală IV – Spitalul Clinic C.F. Cluj*
- [12] Nistor, Aurel, *Oameni de ispravă*, fragment din cartea „Oameni si munti – Evocări din Brașovul secolului XX”, în curs de apariție la Brasov – 2005, scrisă la începutul anilor 1980 și editată de Ioan Zorilă și Dan Dragolea, Stoica Liviu, Gheorghe Stoica, Gabriela Popa (2011). *Castele si cetati din Transilvania: judetul Brasov*, Bucuresti.
- [13] ***, *Noul dicționar explicativ al limbii române*, Editura Litera Internațional, 2002.
- [14] ***, *Sănătatea. Foaie pentru igienă și medicină populară*, anul I, Brașov, 15 aprilie 1908, nr. 4, p. 4.
- [15] ***, *Sănătatea. Foaie pentru igienă și medicină populară*, anul I, Brașov, 1 mai 1908.
- [16] ***, *Medicinistii și Societatea Academică Literară „România Jună” din Viena*, pp. 1–5.
- [17] ***, *Wikipedia – Universitatea de Medicina și farmacie Iuliu Hatieganu – Cluj-Napoca*